

ողայ է , ստէպ ստէպ Սինաս ծերու-
կին այցելութեան կ'երթայ , որ խեղճը
որդիքը կորսնցունելով չոր գլուխ մու-
ցած է , իրեն անցած գացած պատ-
մութիւններ պատմել կուտայ , խոր-
հուրդ կը հարցնէ , քաղելու որ ելլայ
իրեն ընկերութիւն կ'ընէ , թեթեւ
ծառայութիւններ կ'ընէ , կը ջանայ որ
ամենեւին նեղութիւն չը տայ եւ իրեն
ձանձրանալի կեանքը իր երիտասարդա-
կան աշխուժովը կը կենդանացնէ : Սի-
նասն ալ բոլորովին ոգի կ'առնու , ինչ
պէս թէ որ ծերացած ծառի մը բու-
նին վրայ նոր պատուաստ մը ընեն ,
իսկ Վրիդորիկը , անտարակոյս աստե՛նօք
առաքինի ռ. քաղաքակիրթ մարդ մը
կ'ըլլայ :

Սիլ պատանեակք , դուք հիմայ ար-
գելք մը չունիք ու աշխոյժ էք , բնու-
թիւնը զձեզ կը զուարթացնէ , արտո-
րէից կենդանութիւնը զձեզ կը մխի-
թարէ , մարդաց ծաղկազարդ կանան
չութիւնը , անտառաց քաղցր ստուեր-
ները , վերջապէս ամեն բան այս հա-
սակներնուդ մէջ ձեզի զուարթ կ'ե-
րեւայ , եւ բիւր ապագայ ուրախարար
յոյսեր ձեր միտքը կը գրաւեն , բայց
ստեղծ կուգայ որ տարիներուն շա-
տու թեանը հետ մտածութիւններ ,
հոգեւ , տկարութիւններ կըսկսին վը-
քանիդ տիրել , վերջը եթէ լաւ ապրիք՝
կը ծերանաք : Բնպէս կը փափաքիք
ուրեմն որ ան աստե՛ն ձեր հետ վարուին :

ՕՒՒ .

Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ա Կ Ա Ն Ք

Քահանայք Մատուծայ կամաց
թարգմանքն են եւ միջնորդք Մարտին եւ
մեր մէջը . որոնք առաքինութեամբ եւ
գիտութեամբ լցեալ , խոհեմական եւ
ուանդեամբ ճշմարտութիւնը կը տա-
րածեն , ստութիւնը կը խափանեն եւ
զմարդիկ իրենց փառերէն կըղզու-
շա-

ցընեն : Մտանեաց քաղցրութենէն կը
հրաժարին վարդապետք , որ Վրիտու-
սի որդիքը իրենց ընտանիք ընեն , ազ-
քատներն իրենց օգնութեան կը դի-
մեն . տարակուսեալները խորհուրդ կը
հարցընեն , հիւանդները իրենցմէ մը
խիթարութիւն կը խնդրեն , իրենք եւ
որ յանուն Մատուծայ՝ հզօրագունից
ճշմարտութիւնը կը քարոզեն տգէտնե-
րը կը կրթեն , հարստահարեալները կը
պաշտպանեն , թըշնամիները կը հաշ-
տեցընեն , ամպիոնէն ընդհանրական
պարտքերնիս մեզի կը քարոզեն , Կե-
խոտովանարանէն ալ նայն ընդհանուր
պարտքերը առանձին իւրաքանչիւրին
թերութեանը համեմատ կը սովորեցը-
նեն , քահանայք զմեզ մկրտելովն
եղբայրակից ըրին քրիստոնէից , եւ քա-
հանայք պիտի ըլլան մեր մահուան
անկողնայն քով կեցողները , եւ նաեւ
մեռնելէս վերջն ալ իրենք պիտի օրհ-
նեն ու օգնեն մեզի : Ի՞նչ մեծարելի
մարդիկ . Բնչ երկնային պաշտօն է ի-
րենցը :

(Պֆի շարունակութիւն)

Հետեւեալ նամակը , որ բաւական
նին հարցասիրական գիտողութիւններ
կը պարունակէ Սիօնի նկատմամբ , առ-
ժան կը համարենք հրատարակելու որ-
պէս զի մեր Մ. Բ. Բ. Բ. նամակագիրը հա-
մուռի , որ Սիօնը բարեկամական դի-
տողութիւնները սիրով իւր էջերուն
մէջ կ'առնու , իսկ թէ ինչու Սիօնը
քանի մի ազգային խնդիրներ ազատ
քննութեան չենթարկեր , այդ մասին ,
եթէ բարեպատեհ առիթ ունենանք ,
առանձին կը խօսինք :

..... Խոթագիրք Սիօնի ,

Բաւական ժամանակ է որ ժող-
դիւր էի ձեզ հետ խօսակցիլ , բայց թէ
անձնական զբաղումէս եւ թէ այլևայլ

հետաուսներէ ստիպեալ ականայ լռած էր : Այս անգամ կուզեմ ամեն արեգեւթ մէկ դի ձգելով գրել Ձեզ, ինչ որ Վիտի ծնած օրէն կը մտածէի. սա կայն չգիտեմ թէ լսելիքներս լոյս պիտի տեսնեն : Թէ գրուանի ասի պիտի պահուին : Վիտի անօրէնութեան հանակը չի գիտնարուս համար եւեւ լոգ. կը համարիմ՝ հրատարակելիդ խնդրելու : Գուցէ իմ գրութեանս մէջ բան մի գտնուի որ ընդդէմ լինի Ձեր կանոններուն կամ տեղւոյդ հանգա մանաց, ուստի ազատ է չհրատարակել, բաւական է, որ դուք կրկարգաք, Ձեզ գրող Ձեր ճշմարիտ բարեկամն է, ինչպէս դուք եւս խտտովանած էիք Վիտի յառաջաբանին վերջերը :

Վիտի ծնունդը շատերու ուրախութեան և միջթարութեան պատճառ գարձաւ : ամեն մարդ մեծամեծ յոյսեր տածեց իւր արտի մէջ, գիտնալով որ Վ. Հակոբեայ վանքն իւր ազատ ու անկախ դրիւքը կարող պիտի լինի շատ պարագաներու, մէջ մեծամեծ գիւտներ մատակարարել ազգին, խօսելով տղատօրէն կրօնական, օւսուած նախան և ազգային խնդրոց վերայ այնպէս : ինչպէս կը պահանջէն ժամանաւ կիս պարագայները : Վակայն մեր այս յոյսը մինչ ցարդ ապարդիւն մնաց, որուն պատճառն դեռ անծանօթ է մեզ : Վ ասն զի չը գիտենք ինչու կրօնական թերթ մի կրօնքի վերայ չի պիտի կրնայ խօսիլ, ինչու ազատ չի պիտի գրելու ազգային ամեն խնդրոց վերայ : Եթէ բոտ ոմանց, անձեռն հաս է բռնեք և կը սխալինք : Ժամն զի երբեմն խիստ աղէկ գատողութիւն և հասուն խորհրդածութիւններ կը պարունակէ Վիտը, որով կերեւի թէ ձեռնհաս էք գրելու : ինչու ուրեմն կարճ առաջներու և ծածկութի տակ կը բազարէք խնդիրները : ինչու պարզ խօսելու տեղ երբեմն այլաբանութեամբ և երբեմն առական կ'ուզէք իմացը ներ :

Իսկապէս, ազգին վերջերք մեծ են, այդպիսի փորձի և փափուկ խաբաններ չեն օգնէր : Ճշմարտութեան սուր և սիրոյ յանդիմանութեան հուր կ'ուզէ որ բժշկութիւն գտնէ :

Իսկ ներքին է ինձ հարցնել վերստին թէ ինչու չէք խօսիր ազատ և համարձակ Պօլսոյ Պատրիարքութեան խնդրոց վերայ : ինչու լռեցիք ու դեռ կը լռէք Սրայ և Երթմանարայ կաթողիկոսութեան վերայ, (որուն մեծ զորք կողութիւն բոլոր ամենապատիւ Եսայի Ս. Պատրիարքը կաթողիկոսութիւնը չընդունելով) : Ինչու հիւանդանոցի նկատմամբ բան մի չէք բեր : Երկամանագրութեան համար ինչ կարծիք ունիք :

Վիտը անաշխատութեան և անկող մնասիրութեան առաջնորդ պէտք էր լինիլ ուրիշ թերթերու : Բնէ է Վիտի երկիւղը, այս մեզ անծանօթ է, ըսիք և անցնիք : Իսկ միթէ նահատակութեան աշխարհին մէջ ծնող և սնող Վիտը, քրիստոնէութեան նահատակութիւն լինելը ճանչցող Վիտը, և նահատակութեան մէջ փրկութիւն տեսնող Վիտը, պիտի վախնայ վարձուած զինուորներէ : Խոյս պիտի տայ երկչոտ մարդիկներէ : որք խաւարի մէջ թակարթ բարեւէ ուրիշ քաղութիւն չունին : Ինչ է Սերուժանի մի արժանի վարձքը : — հրացեալ շամիր, սուր և ազատ : Ինչու կը թողուս որ վրադ խորխոսայ, ինչու կը ներես որ իբր ապկար երգիծանէ : Ինչ պիտի լինի անհոգի մարմիններու հասցնելը չարիքը : (Վ ասն զի արդարութեան դէմ զինողը ճշմարտութեան հակառակողը և անմեղին զինանք հասցնելու գողը քանական հոգւոյ տէր չէ :

հրէշ է) ։ Արդ՝ եթէ դուք եւս չա-
րիւնաբ հալածեալաւ անպիտանները , չը
շահատակիք այդպիսի գաղտնի թշնա-
մեաց դէմ , ալ ուրիշ օգնութիւն չու-
պասեմք ։ Յաւ է մեզ արդարեւ որ
դուք եւս նկատումներ կ'ունենաք ,
Ով որ մնասելէ կը վախէ , նա լի շահիր ,
և միթէ ճշմարտասէրը առանց մնա-
սու կրնայ յաղթանակել , չէ՛ որ իւր
փառքը մնասուն մէջն է ։ Օտրմանա-
լու բան , թշնամին ազատ կը լինի
կեղծ ու խորդախ ձեւերով իրաւունք
տոանալ (բայց ոչ ճշմարտասիրաց առ-
ջեւ) , իսկ դուք չարիքէ վախճելու
համար կը կաշկանդուիք և խօսելու ա-
ղափութիւններ կը զոհէք ։ Մտածե՛րս
եթէ այլք չի հասկանան , յուսամ թէ
դուք կը հասկանաք , ինչու որ Չեք
այս տառաւյ Սիօնի յառաջաբանին գի-
րես . 1 էջի 27 տողէն մինչեւ 13 տողը
առիթ տուին ինչ այս վերջի բանի մի-
տողս գրելու , հիմա անցնինք ուրիշ
նիւթի ։

Ճամանակաւ վարդապետներ եւ
թորհնատաւորներ կային , որք իրենց
գիտցածը մարդու չէին ուսուցանել ,
մինչեւ որ իրենց գաղափարին յարմար
մէկը չը գտնէին ։ Թէ յարգէին գրու-
նելու անգամ , երկար տարիներ չարա-
չար աշխատցնելով սիրտը և միայր կը
գերէին , ամիս մի ամենափոքր բան աւ-
սուցանելով և զայն մեծ բանի տեղ
դնելով կը պարտաւորէին աշակերտը ,
որ բնաւ մարդու չըսէ , այսպէս չա-
րանակելով մինչեւ որ իրենց վախճա-
նը կը մօտէր , կամ գործելու անկարող
ըլլալին կը գգային , այն ժամանակ
կ'առանձնանային աշակերտին հետ ,
երգմամբ խոստումն կ'առնէին անկէ ,
որ այլոց չը սիրի ուսուցանէ , ապա
կ'սկսէին բռն արհեստը կամ ուսու-
մը սովորեցնել ։ Այս պատճառաւ այն
նաեւ պատուեցնելը մատով ցոյց կը

տային ։ Իսկ հիմայ (ինչպէս ըսաւ մէկը)
որ կողմէ դառնաս , պատուեի , արհես-
տաւոր և վարժապետ կը տեսնես ։ Բ-
սեւ է թէ հիմա դիտութիւնները հը-
րապարակելան , ուզողն ու անխառն
զը կարող է թիւ . ժամանակի մէջ իւր
բաղձանքին հասնիլ , հետեւեալպէս գի-
տուն կարծաւիլ և ուրիշներէն պաշ-
տուիլ ուղղներուն վարկն կոտորած է
հիմա ։ Ստան զի իրենց գիտել կար-
ձածը իրենցմէ , փորձե՛ր կ'արհամար-
հուի և սուտ ու սխալ ըլլողը կը յան-
գիտանաի ։ Ասոնց կարգն է հիմա օրաւ
ցուցի արհեստը , որ որդւոց որդի
ժառանգ մնացած է ։ Այժմ՝ արա-
ցոյց չիկողը Պօլոյ մէջ մի հատ լինե-
լով թէ յարգ բռնի և թէ վատակի
աւատի հարկաւ սիրի ընդգիտման , և
չիտակը խօսելով ազան ծմարդու մի
ձեռք այդպիսի գիտութիւն անցնիլ ,
մեծափառութենէ զատ ուրիշ թե՛
կարող էր ընել , մանաւանդ որ ինքն ալ
այնպէս ուսած էր ։ Եթէ դուք գիտ-
նաք որ օրացուցական խնդիրը նոր չէ և
անչաւ շտ չիպիտի վարմանաք , վասն զի
Տէր Արեմիա հայրը ժամանակաւ ազ-
գին ալ խաբած է , երբեմն Պօլոյ
Պատրիարքարանի մէջ գերազոյն ժող-
կց երաշխաւորաւ թիւ խոստացաւ իւր
որոշած կետարացի պարկեշտ անձի մի
սովորեցնել , սակարկութիւն աւալայման-
ները եղան գրեթէ ճիշդ այդ կերպով
սկսաւ ուսումը շարունակել , մինչեւ
այն կէտը , աւր որ օրացուցի արտաեա-
սին , գաղտնիքը կը բովանդակուէր ։
Այն տարին Արապետը , զգիտեմ ,
բիտակն ուրիշ առնելով , օրացոյց հը-
րատարակեց ։ Տէր Արեմիան առիթ
բռնելով որ իւր աշակերտը օրինակ
տուած է , բազմը ըրաւ ։ պատրիարքա-
րանի մէջ , գոյնց , ազգայակեց թիւրա-
ւունք պահանջեց , և վերջապէս իւր
պօռոցներովը յաղողեցաւ , առանձն
գրամը

մարտեւ և նորհեպոտիմ փնացորդը գաղ-
րեցնել, Լ. Լ. Բ. նշ կը զարմանաք, ահա
Ձեզ եւս նոյն գերը խաղցեր է, գուք
գոհ եղիք որ երեք տարուան օրացոյց
կարող եղաք հասնել, այն խեղճը և ոչ
մի տարուանը կրցաւ չննել, հաշիւներ
ընելով գլխար կը ճայթեր և կէտ մի
կար, որ եկածին պէս ոգեմուշ հաւ
աշանքներ կը հանէր սրտէն, Լ. յապի
սի և այսչափ անիրաւութիւն ընողը
կը յուսաւ որ փառարկածէն գոհ լի
նի, Լ. ներեւոյթ չարդարութիւնը, որ
նախախնամութեան ձեռք կը հսկէ
տրեղեքիս վերայ, անշուշտ պիտի
սրտածէ այնպիսիին սիրող անբաւական
նախիրութեան ձեռք թողլով, Լ. րանի
թէ Լ. տուածոց արդարութիւնը ուրիշ
ներուէն բարոյող մարդիկ նոյնը իրենց
վերայ եւս գգային, բայց Տէր Լ. րե-
միա հայրը կը կարծէ, որ ինք, օւրիշ
ներէն կը փնտռուի:

Լ. սակայն գուք մի զարմանաք,
որ օրացուցական խնդիրներն հրապա-
րակաւ քննուելու կարեւորութիւն
առաջած են, այլ զարմայէք որ ինչպէս
մինչ ցորդ ապգը որ եւ իցէ, կերպիւ
այս բանիս մէկ հնարքը չէ գտած կամ
գտնելու չէ աշխատած: Լ. այց Բ. նշ կ'ը
պեմ ազգը այնչափ խնդիրներ ունի
լուծելու, որ գլուխը քերելու ժամաւ
նոսկ չունի, առեւտրական խնդիր, ըն-
դանեկան խնդիր, գաւառական խնդ-
րի, Լ. թողնուածութեան խնդիր, Լ.
բաւազուածութեան խնդիր, հիւանդանո-
ցի խնդիր, դպրոցներու խնդիր և
նազարկաններու խնդիր, վերաբեր-
նութեան խնդիր, և եւ վերջապէս
Թողնուածութեան հրաժարման և ըն-
տրութեան խնդիր, որ ութ տարի
է և գեռ չը լրացաւ ու կարգի չը
մտաւ: Լ. րդէն մենք այնչափ հաւատ-
արի ենք որ այս օրէն անգին չենք մը
տածեր, Լ. թողնուած կամ Պատրիարք

կ'ընտրենք, յետոյ անոր գործոց չենք
հաւիր, անտրման կը դառնիք, իսկ
անոր արժանաւոր յաջորդ պատրաստել
չենք խորհիր, իբր թէ նա անմահ է
և մենք ընտրելուս վերջը ուրիշ գործ
չունինք: Սոցալ վերջը չի գար, ներե-
ցէք որ երկարեցաւ խօսքս, քանի մի
խօսք ալ ուրիշ նիւթի վրայ ընելով
վերջացնելու եմ:

Սարգիս կենդանեաց կատարելու
գոյնն ըլլալով, ամենուն բնութիւնն
ալ ինքն ամբողջ ունի, սակայն այս ա-
մեն գաղափարութեանց ժողովին վրայ
բանականութիւնն է իշխող և կառա-
վար, երբ բանականութիւնը բնազդ-
ման թերազդութեամբ գործէ, այն
տեղ ուղղութիւն մի բնութեք, հոն
մարդը չի գործեր, այլ կենդանին, ինչ
պէս Ձեր դպրոցէն արձակող աշա-
կերտք, սրբ կ'երեւի թէ լրացութեան
մէջ բաւական յաջողակ են եղեր և
որ համարձակեր են այն բարձրաստի-
ճան պատկառելի անձանց դէմ անբա-
նօրէն այդ անդաճմութիւնը գործել-
ուրեմն կ'երի թէ գաղափարներն ամե-
նէն չարագոյնն են եղեր դորա, որ զի-
րենք խնամող պատասպարող և պէտքե-
րը հոգացող բարերարին դէմ ալ այդ
աստիճան յաջողներ են և Վրիշ յաւ
աւալ չերթար այս մասին աւելի բան
գրել, վասն զի մտածելն անգամ բա-
նականի մի սոսկումն կը բերէ, թող թէ
գրելը, բայց Բ. նշ է պատճառը, որ կը
համարձակին այդ ծայրայեղ ապաշնոր-
հութիւնը գործել, Լ. րենց պարգե-
ւը փորձիկ է եղեր, սակայն պէտք է
ին խորհիլ որ այդ տեղ անցուցած օ-
րերուն մէջ բոլոր ընդունանքն ըն-
կալէր, կ'երեւի թէ այդ թերամիտնե-
րն իրենց վրայ մեծ համարումն ու-
նին, երբ մարդ իւր չափը և արժէքը
չի ճանչնայ, անկէ աւելի թշուառ և
անպիտանը չի կրնար ըլլալ:

Պարտիզի մի մէջ վարդենի մի կար, որուն մօտ կակաչ մի ևս կար. օր մի երբ տանտիկինը վարդենւոյն մօտեցած փռնէ կը կազմէր և սիրային ժը պիտով ու քաղցր զմայլմամբ կը հօտտէր, կակաչն համբերութիւնը հասնելով նախատեց զվարդենին և քամահրեց զտանտիկինն, համարելով զայն իբր անարգար և վայելութիւն չի ծանցող. իթէ այդ փռնջին մէջ ես ևս գտնուէի, բաւ կակաչը, որչափ գեղեցիկ տեսք պիտի ունենար, իմ ինչս պակաս է, կ'երդնում որ վարդէն աւելի պայծառ է գոյնս և հոտս ալ աւորմէ ասործելի. սակայն ասիտս որ մարդիկներէն չեմ յորդուիր. խռնարհ մանիշակը պատասխանեց, բաւրեկամ մեր արժէքը մենք որոշելու չենք, վասն զի մեր թերութիւնը կամ չենք տեսներ, կամ չենք ուզեր տեսնել մարդիկ, որ զմեզ կը նկատեն, նոքա կաբող են որոշել մեր լաւ ու վատ հանգամանքները. ինչուն կը տրտնջաս, երբեմն դու ևս քու չափովդ կը յարգըւիս, սակայն վարդին ընդունածին չափ յարգանք մի պահանջեր. լայս միջոցին տանտիկինն արդէն իւր փռնէ ջը կապած էր, զատուեցաւ վարդի նիին քովէն, կոխեց կակաչը, և մանիշակին թուփը տեսնելով խոնարհեցաւ և անկէ ևս քաղելով խառնեց իւր վարդերուն հետ և զուարթ ու գոհ սրտով մեկնեցաւ. յայն առակը մեկնել հարկ չէ, վասն զի պարզ է և վասն զի խօսքս ալ երկարեցաւ. ընդունեցէք առ այժմ յարգանքս, այս ճամբորդութեանս մէջ օր մի գուցէ առիթ ունենամ ձեզ հետ խօսակցելու.

Ալեքսանդրիս
1869 Մարտ 15

Սարգիս.

ԺԸԹՈՒՅՍ ԹՄԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՀԵՄԵԼԵԹԷ

Ետիճանաւոր Գէորգ Խաչատուրեան Նարութիւնեանց Լորեանցի Հին Երկրագործական Նուէր զրկած է Ս. Եթուոյս Թմանգարանին հետեւեալ գրեանքը.

Սուսերէն պատմական յիշատակարանք Հայոց, 3 հատոր.

Կրօնագիտութիւն

Արեազան պատմութիւն } Սպարթեան
Վերականգնութիւն }

Գոթողեայ Լղերբերգութիւն.

Կանոնք և կարգադրութիւնք Լազարեան դպրոցի.

Սոյն նուիրատուութեան համար հրապարակաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնը.

— Եթուոյ վերջերը Ս. Քաղաքս հասն Ննդկատանէն Սեմ. Կաւիթ Գօսն Ենդղիացին և իւր ազնուափայլ ամուսինն, որ դուստր է մեր հնդկաբնակ հայազգի մեծահամբաւ Լազարեանին.

— Ս. Եթուոյս միաբան Լրժ. Երսէս Դ. վարդապետն, որ Ննդկատան կը գտնուի, իւր խոհեմ վարուք արժանացած է տեղական Հայոց մեծ համակրութեանը, որոյ մասին Կարկաթա յի ազգայինք յատկապէս խնդրած են Օտտիական տօնը նոյն քաղաքի մէջ կատարել. Գոհ ենք մեր հնդկաբնակ Լազարեաններէն, որ այսչափ կը յարգեն իրենց պանդուխտ այցելուն.

— Ս. Եթուոյս միաբան Լրժ. Լաւրաւանտուր վարդապետն ուղեւորեցաւ յԱգիպտոս Եթուապատկան կառնածոց վերահասութիւն գործելու համար.